

SANAYİ COĞRAFYASI

Hafta 8:

Dünya Sanayi Bölgeleri ve Sanayinin Küresel Dağılımı 2: Doğu Avrupa-Rusya ve Doğu Asya Bölgeleri ile Sanayisizleşme

Doç.Dr. Nuri YAVAN

Ankara Üniversitesi

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Beşeri ve İktisadi Coğrafya Anabilim Dalı

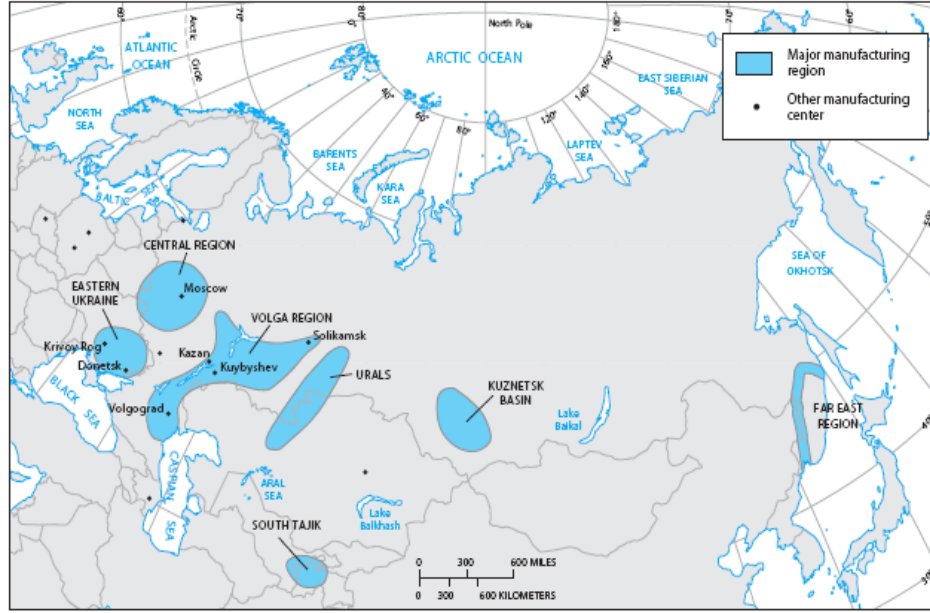
nuri.yavan@ankara.edu.tr

Dersin içeriđi

- Dünyanın birinci derecede önemli Sanayi Bölgeleri
 - Doğu Avrupa-Rusya sanayi bölgesi
 - Doğu Asya sanayi bölgesi
- Sanayisizleşme
- Dünyadaki İkinci Derecede Önemli Sanayi Bölgeleri
 - Çin
 - Hindistan
 - Meksika
 - Ve diđerleri

3 - Doğu Avrupa-Rusya Sanayi Bölgesi

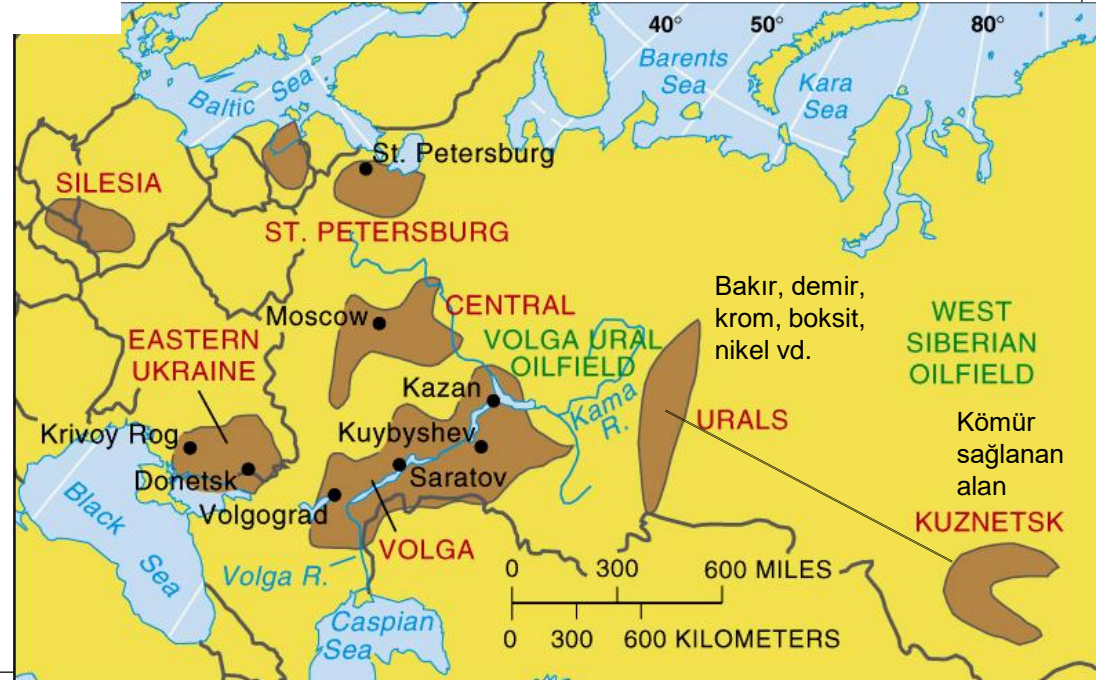
- 1-Silezya sanayi bölgesi:
- 2-Doğu Ukrayna sanayi bölgesi:
- 3-Merkez (Moskova) sanayi bölgesi:
- 4-St. Petersburg sanayi bölgesi:
- 5-Volga sanayi bölgesi:
- 6-Urallar sanayi bölgesi:
- 7-Kuznetsk sanayi bölgesi:

FIGURE 7.7 Manufacturing regions of Russia, Ukraine, and Central Asia.

Ukrayna'daki ilk demir-çelik tesisi 1797'de ormanlardan sağlanan odun kömürüyle çalışıyordu. Ancak asıl gelişme 100 yıl sonra Doneç maden kömürü yataklarıyla işletilmesiyle yaşandı.

• Rusya'da da Londra ve Fransa'dakine benzer bir şekilde;

- büyük bir yerel pazar
- yolların kavşak noktasında olması
- güçlü merkezîyet durumu
- İşgücü havuzunun olması Moskova'yı sanayide merkez yapmıştır.

4- Doğu Asya Sanayi Bölgesi

- Japonya
- Güney Kore
- Tayvan
- Singapur
- Hong-Kong

- Çin

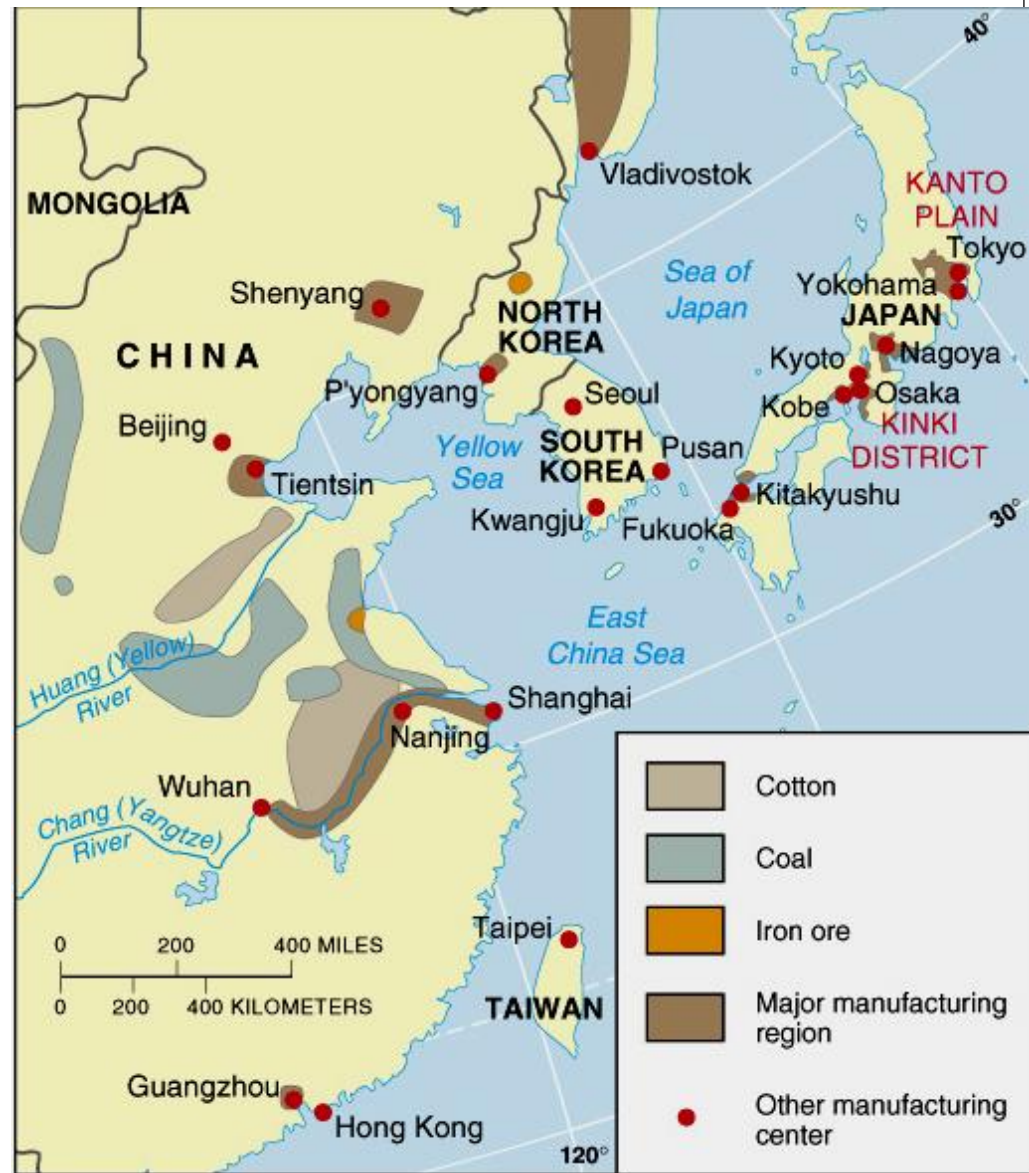
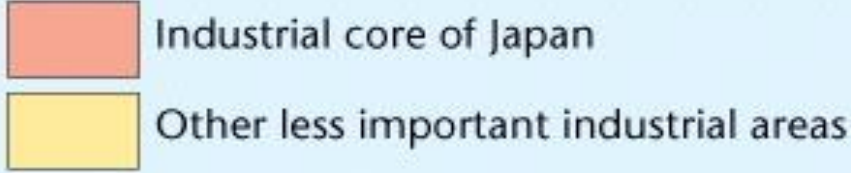

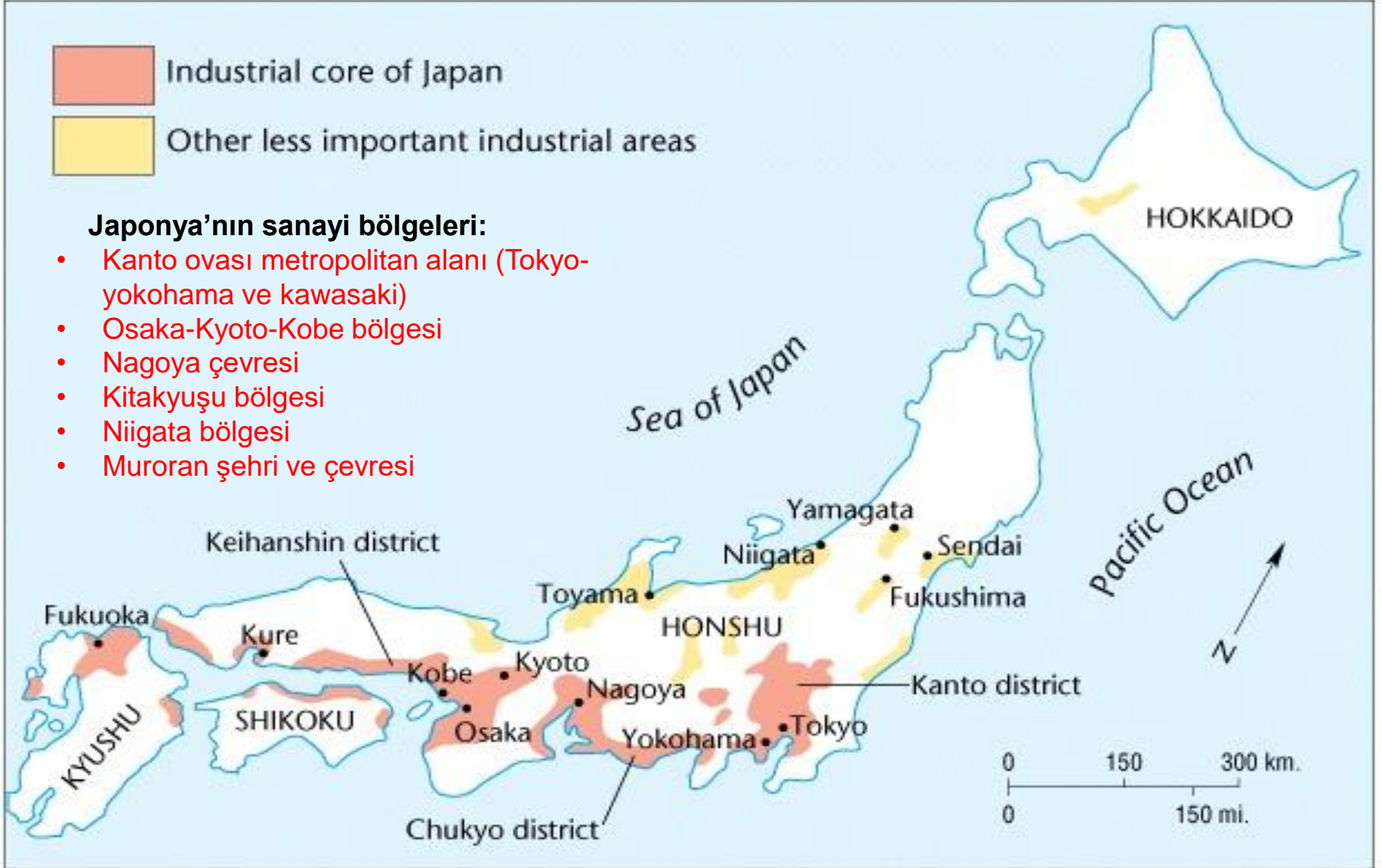
FIGURE 7.9 Japan's manufacturing core region.

Japonya'nın sanayi bölgeleri

Japonya'nın sanayi bölgeleri:

- Kanto ovası metropolitan alanı (Tokyo-yokohama ve kawasaki)
- Osaka-Kyoto-Kobe bölgesi
- Nagoya çevresi
- Kitakyūşū bölgesi
- Niigata bölgesi
- Muroran şehri ve çevresi

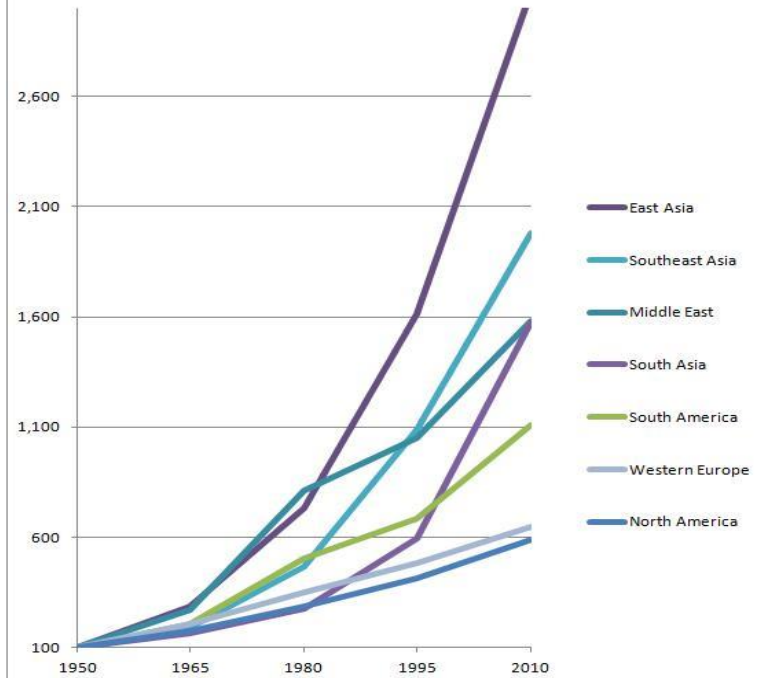
Doğu Asya Mucizesi

Alman iktisat profesörü J. Röpke "Doğu Asya Mucizesi" adlı eserinde şöyle diyor:

Anybody who argued, in 1955, that the world's most successful developing economies would be Hong Kong, Singapore, South Korea and Taiwan would have been thought mad. Taiwan was as poor as Zaire, and South Korea was no richer than Sudan. In 1960, each Japanese had one-eighth of the dollar income of each American.¹ At that time it might

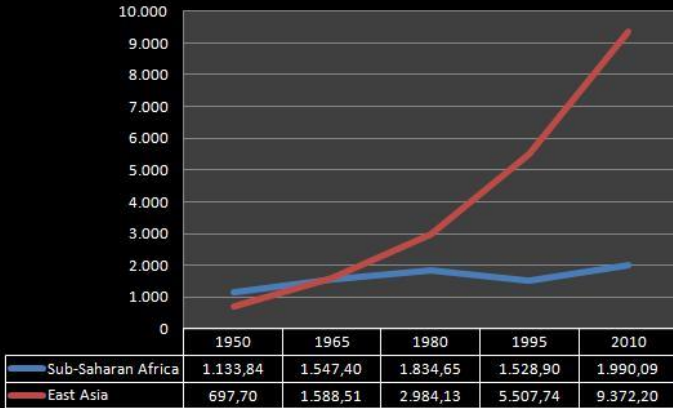
¹ In 1956 per capita income in the United States was \$1,900, in Japan less than \$ 200.

Graph 10 Relative growth of GDP 1950-2010 in selected regions

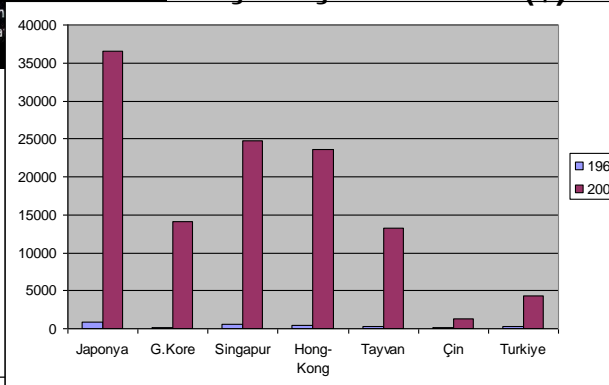
Sources: The World Development Indicators dataset, World Bank, available at: <http://data.worldbank.org>, accessed on 26 September 2012, Gapminder dataset, Gapminder World, available at: <http://www.gapminder.org/data/>, accessed on 26 September 2012.

Graph 9 GDP pc (PPP \$ 2005)

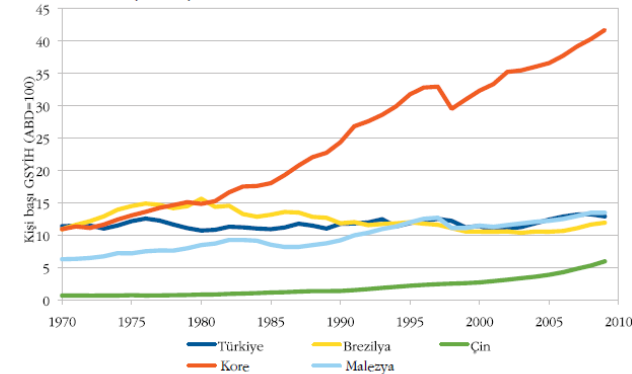

Sources: The World Development Indicators dataset, World Bank, available at: <http://data.worldbank.org>, accessed on 26 September 2012, Gapminder dataset, Gapminder World, available at: <http://www.gapminder.org/data/>, accessed on 26 September 2012.

1965 ve 2004'te Kişi başına GSYİH (\$)

Şekil 1.2. Kişi başına GSYİH'nin gelişimi, 1970-2009 (2000 sabit fiyatlarıyla, dolar)

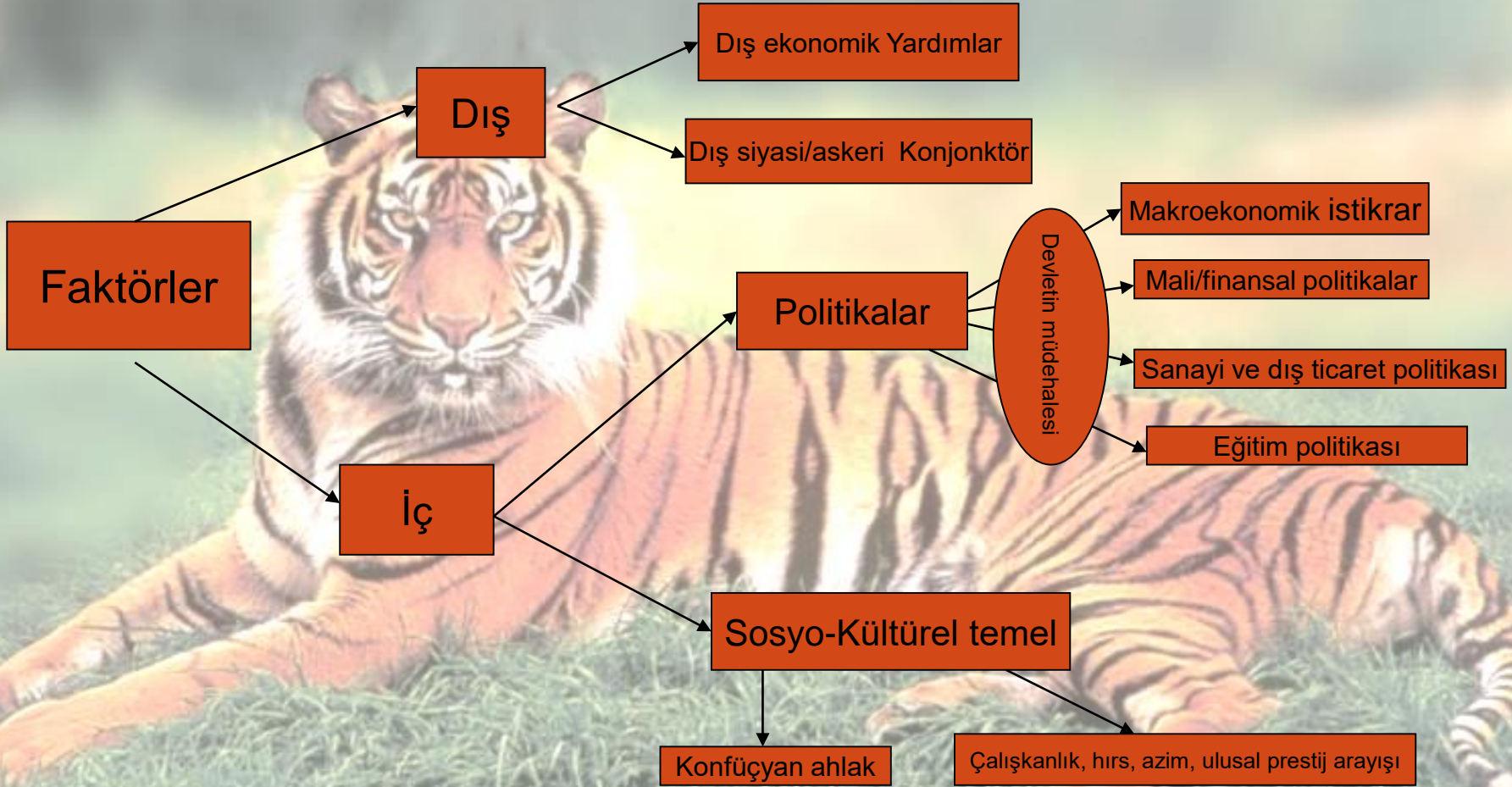

Kaynak: Dünya Bankası, World Development Indicators'dan hesaplanmıştır.

Doğu Asya kaplanlarının özellikleri

- Sanayi devriminden 200 yıl sonra sanayileşmeye başlamışlardır (*Japonya kısmen istisna ve ilk kaplan*)
- Sanayileşmeyi 30-35 yılda başarmışlardır (1960'lar-1990'lar)
- 1993'te dünya bankası "The East Asian Miracle" (Doğu Asya Mucizesi) adlı raporu ile G.kore, Tayvan, Singapur ve Hong-Kong'u *Yeni Endüstrileşmiş Ülkeler* (New Industrialized Countries-NICs) olarak ilan etmiş ve böylece **2. kuşak kaplanlar** ortaya çıkmıştır.
- 1980 sonrası yaptıkları büyük atılımla Çin, Malezya ve Tayland Asya'nın **3. kuşak kaplanları**; 1990'ların başından bu yana elde ettikleri yüksek büyüme ile de kısmen Endonezya, Vietnam ve Filipinler Asya'nın gelecek **4. kuşak kaplanları** olarak anılmaktadır.
- Keza Hindistan ve Pakistan muhtemel adaylardır.

Asya Kaplanlarının Ekonomik Kalkınmasının altında yatan temel faktörler

Doğu Asya'nın/Asya kaplanlarının sanayileşmesinin temel nedenleri

- İhracat ve özel sektöre dayalı kapitalist piyasa ekonomisini benimsemesi
- Yüksek tasarruf oranı sağlayarak bunu geri dönüşü/getirisi yüksek yatırıma dönüştürme
- İnsan kaynağına (human capital) yatırım yani eğitilmiş insan ve iş gücü yaratma
- Gelişmiş ülkelerin özellikle Japon modelinin teknoloji birikimi vb deneyimlerini kullanmaları
- Yönlendirici, destekleyici ve piyasa dostu devlet/iktisat politikaları
- Konfüçyan ahlak (itaatkarlık, sadakat, dürüstlük, disiplinli, çalışkan ve tasarruflu olma, aileye bağlılık)
- Özellikle ilk dönemde otoriter ve demokratik olmayan siyasal sistem yoluyla siyasi istikrarın sağlanması
- Sosyal sermaye (özellikle Japonlara karşı milli gurur/prestij arayışı ve batıyı yakala/geçme hırsları ve azmi)
- Tarım/toprak reformu ve toplumsal eşitlik ilkesine vurgu
- ABD kaynaklı dış ekonomik/siyasi konjonktör ve yardımlar
- Başlangıç koşulları (Çok kısıtlı arazi, fakir ve kalabalık nüfus, doğal kaynak yokluğu ve tek çare..... sanayileşme ile Sömürge döneminin sosyo-psikolojisi ile sürekli askeri tehdit algılaması)

Doğu Asya'da Sanayileşme Sürecinin Fazları

Birinci Faz/devre:Emek yoğun sanayilerin yayılması:

1. İthal ikameci politikalar
2. Dokuma, giyim ve montaj sanayiler
3. 1950-1965 dönemi

İkinci faz: sermaye yoğun sanayilerin artması

1. İhracata dayalı politikalar
2. Kopyalama ve Yaparak öğrenme (learning by doing)
3. 1965-1985 dönemi

Üçüncü faz: Bilgi/Teknoloji yoğun sanayilere geçiş

1. Ar-Ge'nin gelişmesi ve kendi ürününü yapma
2. Emek yoğun sanayileri yabancı yatırıma dönüştürme
3. 1985 sonrası dönem

DÖRT ASYA KAPLANI

G.Kore'nin Bazı Dünya Markaları

- Hyundai
- Samsung
- Lucky-Goldstar yada LG
- Kia
- Daewoo
 - Bu dev şirketlere *Chaebol* (Şabol) adı verilmektedir.
 - 30 Chaebol toplam üretimin %80 ini yapmaktadır.

Güney Kore'nin Sanayi Bölgeleri

- Seul ve Incheon çevresi
- Pusan-Ulsan Aksı
- Tejin ve Tegu bölgesi
- Pohang Kenti
- Kwnagju ve çevresi

Tayvan'ın Bazı Dünya Markaları

- Acer Computer (Dünyanın 3. büyük PC üreticisi)
- MITAC ve TATUNG computer

Tayvan'ın Sanayi Bölgeleri:

- Taipei ve çevresi
- Kaohsiung liman şehri

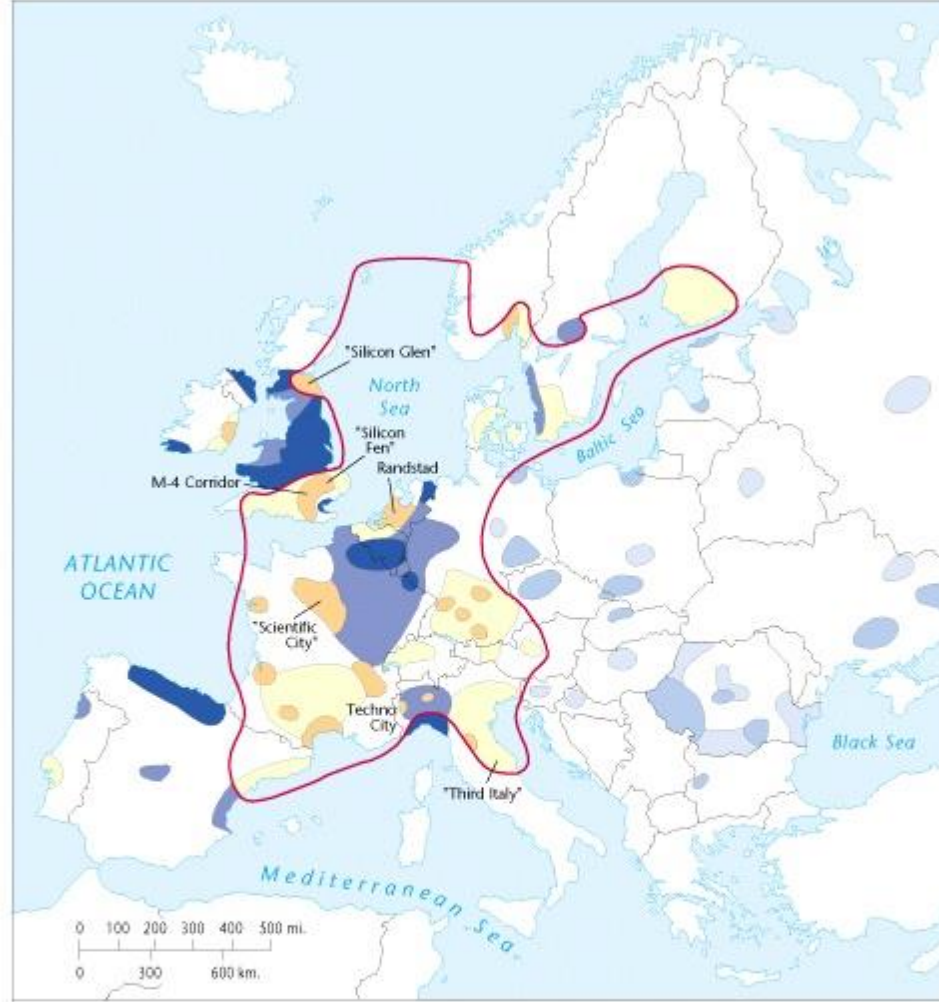
Singapur ve Hong-Kong

Ortak Noktaları

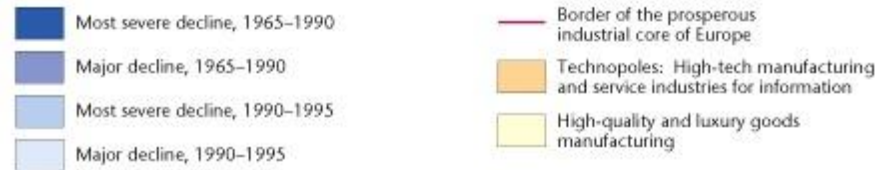
- Eski İngiliz kolonisi
- Tarihi geçmişi olan büyük bir antrepo ve liman şehri
- Ada şehir devleti, Çok önemli denizyolu üzerinde, stratejik lokasyon ve limanı
- Suyu bile dışarıdan ithal etmek olan küçük devlet olmaları ihracata dayalı büyümeyi zorunlu kılmıştır.
- Antrepo özelliği ve reexport
- Yabancı sermaye ve ihracata dayalı sanayileşme
- Diğer ülkeler DYY yapmaktadırlar özellikle Çin ve yakın ülkelere
- İhracat GSYH aşmaktadır
- Dünyanın en önemli finans, bankacılık, ticaret ve yatırım merkezi
- ÜÖŞ karargah merkezi durumundalar
- Turizm gelişen ve patlayan en büyük endüstrileri
- Dünyanın en serbest ekonomilerine sahip
- Ekonomik ve siyasi istikrar

Sanayisizleşme (Deindustrialization)

- Sanayisizleşme, daha önce özellikle kömür madeni ve ağır sanayinin bulunduğu bölgelerde sanayi faaliyetinin gerilemesi veya tamamen ortadan kalması sonucu ortaya çıkan süreçtir.
- Özellikle 1970 sonrası post-fordist süreçte sanayileşmiş ülkelerde görülmüştür.
 - Fabrikaların kapanması:
 - Doğu Almanya ve Ruhr havzası örneği
 - Zonguldak-Karabük örneği
 - Eski sanayi kentlerinin ruhunun ve içeriğinin boşalması
 - İmalat sanayinin yapısal dönüşümünü içeren sanayinin GSYİH ve istihdamdaki payının azalması ve özellikle emek-yoğun sanayinin gelişmekte olan ülkelere göçü tipik «sanayisizleşme» süreci değildir.

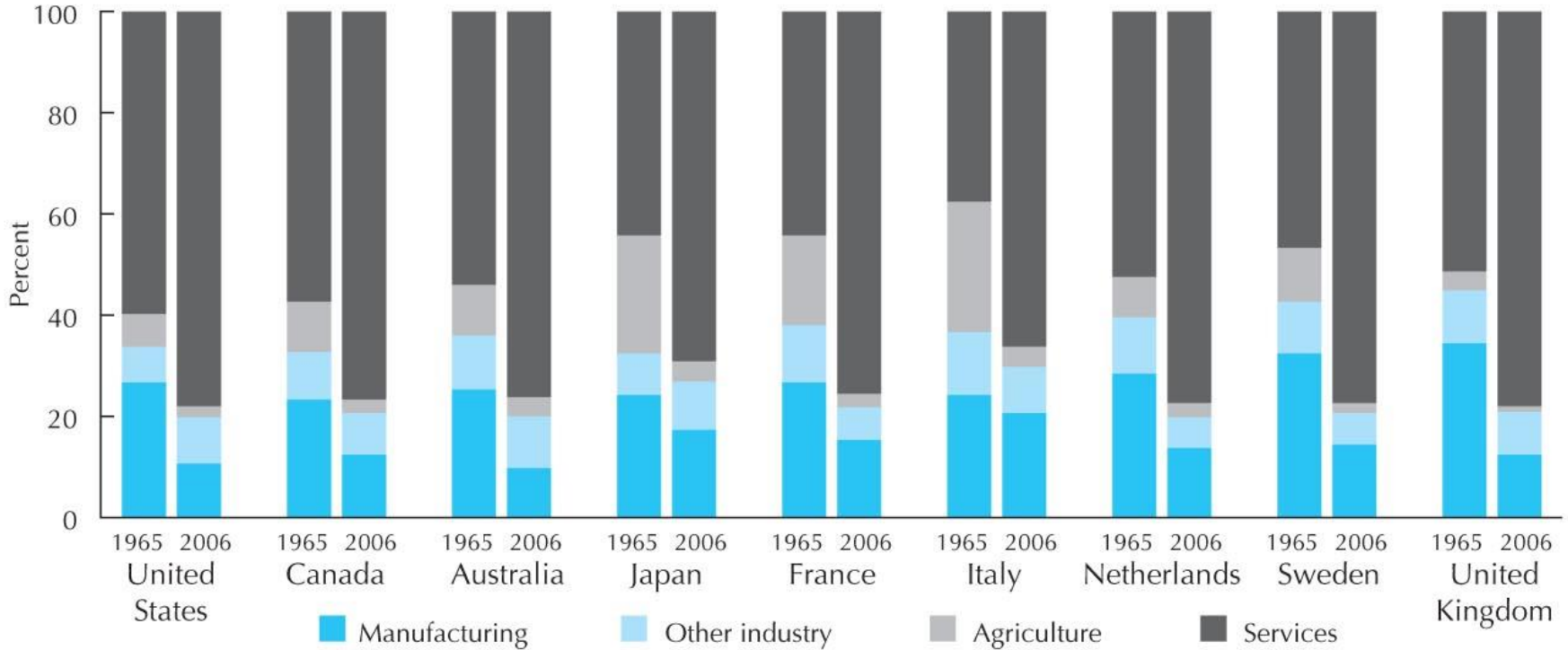

DEINDUSTRIALIZATION

Gelişmiş Ülkelerde Sanayisizleşme

Deindustrialization of Employment Across the Industrialized World

© 2012 Pearson Education, Inc.

İmalat sanayi istihdamının payı tüm ülkelerde **düşmüştü** (=sanayisizleşme) ancak toplamda ekonomide *reel sanayi üretimi* tüm ülkelerde artmaktadır

ABD'de de Sanayinin Zaman İçindeki Bölgesel Değişimi (1960-2000)

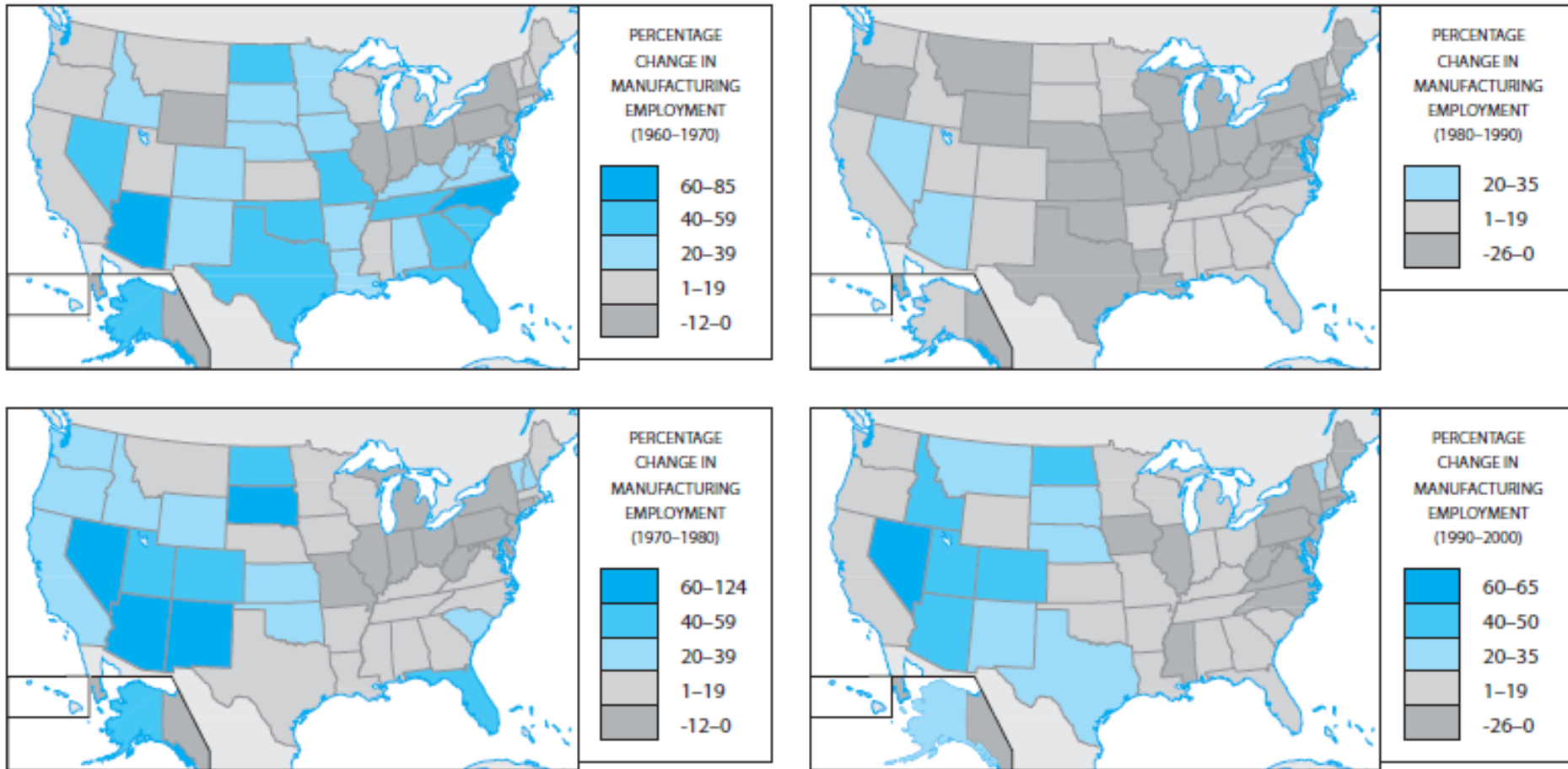
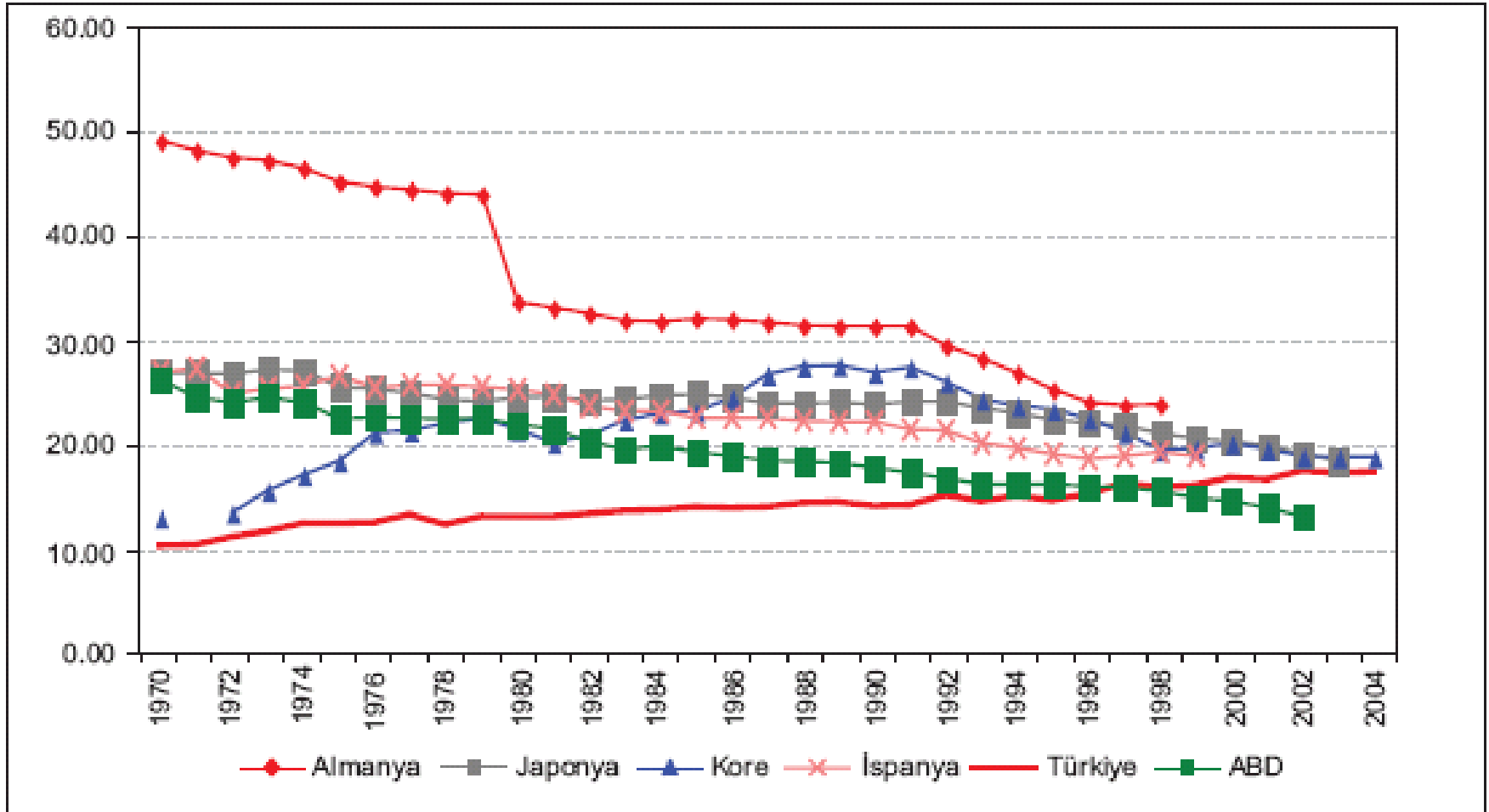

FIGURE 7.11 Changes in U.S. manufacturing employment by decade, 1960–2000. The steady losses in the northeastern Manufacturing Belt and the rise of Sunbelt producers reflected the sustained impacts of globalization, technological change, and the shift to lower-cost, less-unionized parts of the country. The microelectronics revolution and information technology allow firms much greater locational flexibility than in the past and contribute to the low-density, decentralized landscapes of industrial as well as urban areas.

ABD'de 1990-2000 döneminde İmalat sanayinin eyaletlere göre istihdam değişimi %

Alabama	-6%	Kansas	12%	New York	-22%
Alaska	-13%	Kentucky	12%	North Carolina	-8%
Arizona	16%	Louisiana	0%	North Dakota	48%
Arkansas	8%	Maine	-16%	Ohio	-2%
California	-7%	Maryland	-12%	Oklahoma	8%
Colorado	10%	Massachusetts	-16%	Oregon	9%
Connecticut	-23%	Michigan	5%	Pennsylvania	-9%
Delaware	-18%	Minnesota	10%	Rhode Island	-26%
District of Columbia	-23%	Mississippi	-5%	South Carolina	-9%
Florida	-5%	Missouri	-8%	South Dakota	45%
Georgia	5%	Montana	11%	Tennessee	-2%
Hawaii	-13%	Nebraska	19%	Texas	11%
Idaho	22%	Nevada	68%	Utah	22%
Illinois	-4%	New Hampshir	1%	Vermont	5%
Indiana	8%	New Jersey	-20%	Virginia	-9%
Iowa	10%	New Mexico	2%	Washington	-4%
				West Virginia	-7%
				Wisconsin	10%
				Wyoming	21%
U.S. Total -3%					

İmalat Sektörünün Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)

Kaynak: World Bank, World Development Indicators, 2006.

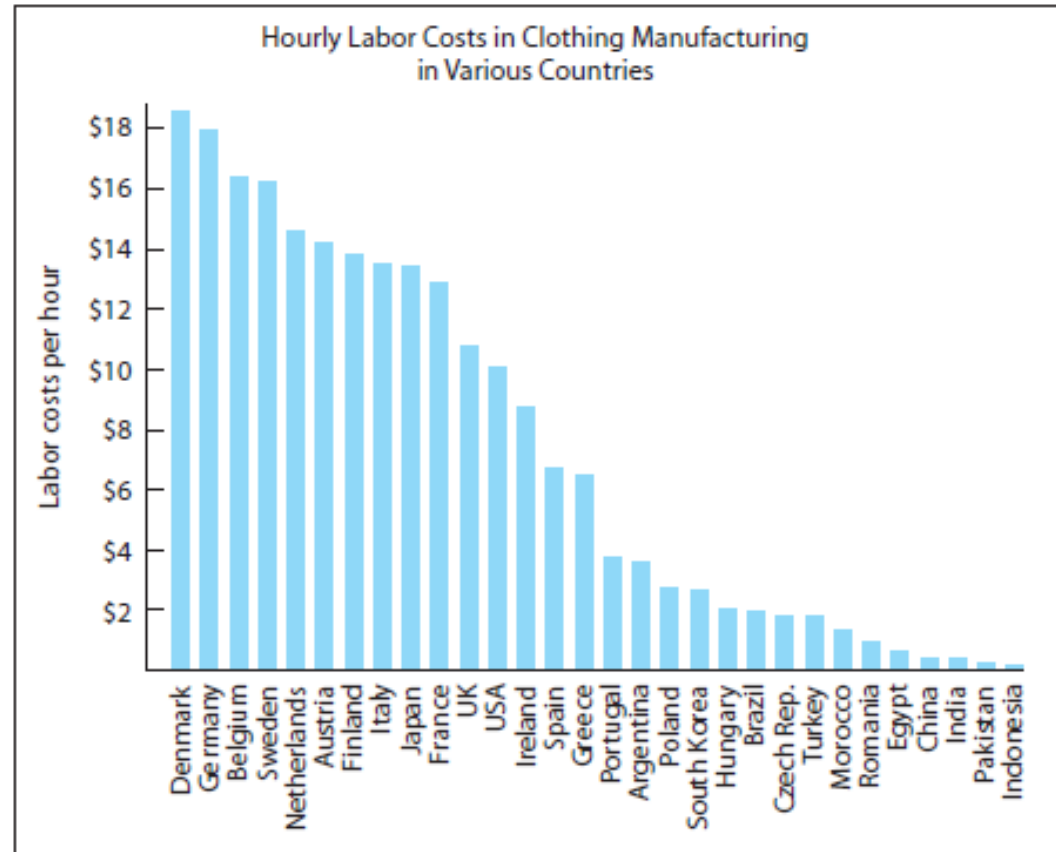
Sanayisizleşme'nin temel nedeni

- İşgücü ücretlerinin AB ve ABD'deki yüksekliği ve GOÜ'de çok ucuz olması
- İmalat sanayideki teknolojik değişim sanayi işgücü azalttı

TABLE 7.1 Hourly Wage Costs for Factory Workers, U.S. Dollars, 2008

Norway	34.64
Denmark	33.75
Germany	32.53
Netherlands	30.76
Finland	30.67
Switzerland	30.26
Belgium	29.98
Sweden	28.42
Austria	28.29
Luxembourg	26.57
United Kingdom	24.71
France	23.89
United States	23.17
Australia	23.09
Ireland	21.94
Japan	21.90
Spain	17.10
Israel	12.18
South Korea	11.52
New Zealand	9.14
Singapore	7.45
Portugal	7.02
Taiwan	5.97
Mexico	2.50
Sri Lanka	0.51

FIGURE 7.14 Hourly labor costs in clothing manufacturing in various countries. China and other emerging nations are lifting the global economy, but their strength threatens to come at the expense of the United States and Europe. The world economy expanded at 5% in 2010, with China and several other developing countries growing at 9%, and the United States at 3%, with Europe at 2%. Emerging countries are benefiting from low-priced labor and low-priced exports, fueled by artificially low-valued currencies.

Türkiye bağlamında sanayinin mekansal değişimi ya da **merkezde sanayisizleşme?**

- Ülkede neler oluyor
???

İstanbul'da sanayisizleşme

“Sanayiciler olarak, bizim, en net mesajımız, şudur ki, sanayisiz bir İstanbul düşünülemez, İstanbul'da sanayi mutlaka olmalıdır ve her zaman olacaktır... Bir şehrin, kültür, turizm, finans, ticaret, moda merkezi olması sanayiden vazgeçmesi anlamına gelmemektedir.” İSO Başkanı Tanıl Küçük. (Hürriyet, 11 Mart 2012).

Tablo 6.2 1980 Sonrası Sanayinin Mekânsal Değişimi

Hizmet Sektörünün Payının Arttığı, İmalat Sektörünün Payının Azaldığı İller

İstanbul (İstanbul)
Ankara (Batı Anadolu)
İzmir (Ege)
Adana (Akdeniz)

sanayisizleşme

Art Bölgelerde Sanayi Yoğunlaşması Olan İller

Tekirdağ (Batı Marmara)
Kırklareli (Batı Marmara)
Kocaeli (Doğu Marmara)
Bursa (Doğu Marmara)
Sakarya (Doğu Marmara)
İçel/Mersin (Akdeniz)

Kamu Sanayi Yatırımlarına Dayalı iller

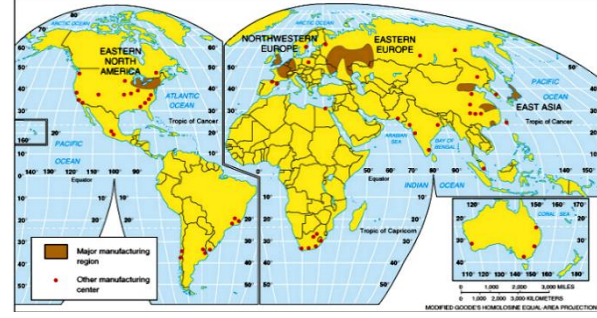
Kırıkkale (Orta Anadolu)
Zonguldak (Batı Karadeniz)
Karabük (Batı Karadeniz)

Yeni/Yerel Sanayi Odakları (Anadolu Kaplanları)

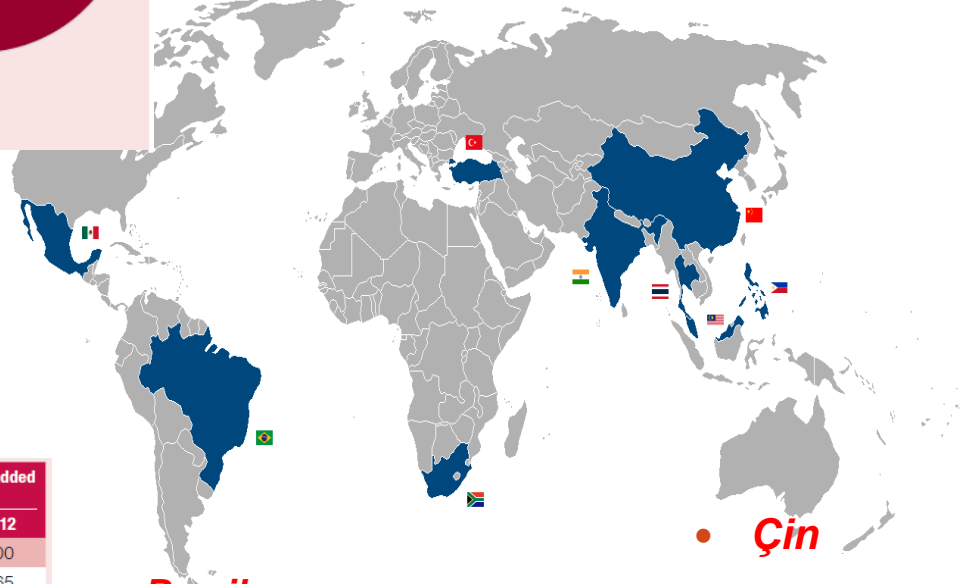
Denizli (Ege)
Gaziantep (Güneydoğu Anadolu)
Afyon (Ege)
Çorum (Batı Karadeniz)
Kayseri (Orta Anadolu)
Kahramanmaraş (Akdeniz)

Kaynak: Dinçer ve diğ.'de (2003, s. 110-115) yer alan bilgilerden tablolaştırılmıştır.

Dünyada 2. Dereceden Önemli Sanayileşme Bölgeleri/Ülkeleri

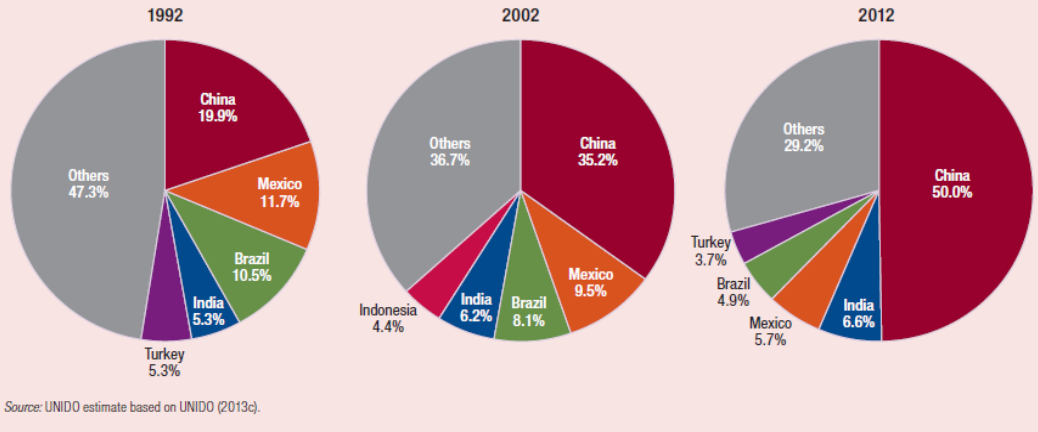

Dünyada ikinci derecede öneme sahip, gelişmekte olan sanayileşme bölgeleri-ülkeleri şunlardır:

- **Brezilya**
- **Arjantin**
- **Meksika**
- **Türkiye**
- **Güney Afrika**
- **Hindistan**
- **Çin**
- **Malezya**
- **Endonezya**
- **Tayland**

Figure 10.3
Share of largest industrializing economies in manufacturing value added for all industrializing countries, 1992, 2002 and 2012

Source: UNIDO estimate based on UNIDO (2013c).

“ Manufacturing in industrializing countries is geographically highly concentrated, with the five leading economies accounting for 70.9 percent of total production in 2012

	Manufacturing value added (constant 2005 \$ billion)			Share of manufacturing value added (percent)		
	1992	2002	2012	1992	2002	2012
World	4,960	6,590	8,900	100	100	100
Industrialized economies	4,050	5,070	5,800	82	77	65
Industrializing economies	904	1,520	3,110	18	23	35
By industrialization level						
Emerging industrial economies	778	1,340	2,820	86	88	91
Other industrializing economies	111	157	240	12	10	8
Least developed countries	14	22	44	2	1	1

Çin'in Sanayi bölgeleri

- **Bohai kıyısı:** Pekin ve Tianjin kentleri, Hebei, Shandong, Liaoning illeri
- **Yangtze Deltası:** Şangay Nanjing ve Wuhan Arası, Jiansun ve Zhejiang illeri
- **Güney Çin Kıyıları:** Guandong, Fujian, Hainan illeri ile Guangxi özerk bölgesi
- **Malezya ve Endonezya'da sanayi**
- **Tayland, Vietnam ve Filipinlerde sanayi**

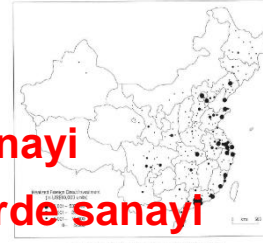

Fig. 14.37 Export-processing zones in East and Southeast Asia

FIGURE 14.37 Export-processing zones in East and Southeast Asia. These platforms, constructed by governments to attract foreign capital and facilitate exports, have become widely adopted throughout the developing world as part of the broader shift from import substitution to export-led industrialization.

Hindistan'ın Büyük Sanayi Bölgeleri ve İleri Teknoloji Alanları

FIGURE 14.39 Uneven development in India. As India deregulated its economy and lured foreign investment, it, too, experienced uneven growth. The western parts of the country (including the financial and media center of Mumbai, formerly Bombay) and the software district of Bangalore have done much better than the eastern half. India's problems are painfully visible. The roads are dangerous, public transit is poor, and their firms are hobbled by the costs of building their own infrastructure: back-up generators, water treatment plants, and fleets of buses to transport staff to work. India's state may appear weak, but its private companies are strong. Indian capitalism is driven by millions of entrepreneurs, all doing their own thing. In the early 1990s, India dismantled their closed-door policy to trade, and Indian business has boomed ever since. Besides the well-known call centers, the country now boasts legions of thriving small businesses and a number of world-class ones, whose English-speaking managers network with the global business elite. They are less dependent on state patronage than the Chinese firms, and are often more innovative. Indian firms have pioneered the \$2000 car and the \$500 heart operation, and knowledge-based industries, such as software, love India while shunning the rampant property rights and patent piracy of the Middle Kingdom.

Meksika: Maquiladoras

